

Işıl Savaşer

Istanbul Medipol University, isilsavaser@hotmail.com, Istanbul-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2021.16.2.D0279
ORCID ID	0000-0002-9421-3861
Corresponding Author	Işıl Savaşer

SOYUT SANATTA HARMONİ VE SOYUT GÜZELLİK ANLAYIŞI

ÖZ

Estetik olgusunda obje-süje ilişkisi fark edilmektedir. Estetik obje olarak tanımladığımız şey, müzik parçası, resim, şiir, heykel vs. gibi sanat yapıtlarındaki varlığın yorumlanmasıdır. Sanat yapıtları, her bir estetik objenin yorumunu göstermektedir. Sanatçının sujesinin yönelmiş olduğu obje ile ilişkisinde obje, süje tarafından kavranmaktadır. Sanatçı da görüp kavramış olduğu objeyi resmetmektedir. Örneğin, bir ressamın ağacı resimlemesi gibi. Sanatçının ağacı resmetmesi, onu görmesi, yani obje olarak algıladığını göstermektedir. Böyle bir algılama ise, sanatçının nesneyi yorumlaması anlamına gelmektedir. Sanatçı, görüp yorumlamış olduğu obje üzerinde çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu durumda sanatçının tuvale aktardığı şey bilgi objesidir. Tuval yüzeyinde şekillenen bilgi objesi dediğimiz unsur, artık Estetik bir objeye dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Estetik, Güzellik, Objeye, Soyut, Süje

HARMONY AND ABSTRACT BEAUTY IN ABSTRACT ART

ABSTRACT

In the case of aesthetics, the object-subject relationship is noticed. What we define as an aesthetic object is a piece of music, painting, poetry, sculpture, etc. It is the interpretation of the existence in works of art such as s. Artworks show the interpretation of each aesthetic object. In relation to the object to which the subject of the artist is directed, the object is grasped by the subject. The artist also paints the object he sees and grasps. For example, like an artist illustrating a tree. The artist's painting of the tree shows that he sees it, that is, perceives it as an object. Such a perception means the artist's interpretation of the object. The artist continues to work on the object he has seen and interpreted. In this case, what the artist transfers to the canvas is the object of knowledge. The element that we call the information object shaped on the canvas surface has now turned into an aesthetic object.

Keywords: Abstract, Aesthetics, Beauty, Object, Subject

How to Cite:

Savaşer, I., (2021). Soyut Sanatta Harmoni ve Soyut Güzellik Anlayışı. Fine Arts, 16(2):154-161, DOI: 10.12739/NWSA.2021.16.2.D0279.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Harmoni, birden fazla elemanın birliktelik kurarak bir bütün oluşturmasıdır. Çok geniş bir tanımlama olmasına rağmen sanat, harmoniye dayanmaktadır. Sanat yapıtı bir kompozitumdur. Buna göre de kompozitumun özünde harmoni yani uyum bulunmaktadır. Soyut sanatın özünde de barındırdığı elemanların harmonik birlikteliği bulunmaktadır. Mondrian, duyularımızla algıladığımız şeylerin direkt olarak evrenin dışlaması olduğunu, birey olarak kendimizin dışında ton ya da biçim olarak fark ettiklerimizin gizlenmiş olarak görülenler olduğunu savunmuştur. İnsan, birey olarak evrene katılmakta ve evrenle bir bütünlük oluşturmaktadır. Dolayısıyla insanın katılmadığı evren, anlamsızlaşmaktadır. Hakikat değerleri ve tüm estetik değerler ki, en başta güzellik değerleri, evrene katılma durumu içerisinde ortaya çıkmaktadır. Soyut sanattaki bütünlük insanın duygusal olarak doğa gerçeklerine katılması demek değildir. Evrenselliğe ulaşmada doğa biçimi engel teşkil etmektedir. Suje ve obje plastik bir eşdeğerlilik içerisinde mevcut olmadığından doğa biçimi, evrensel-tümel olanın direkt ifadesini engellemektedir. Her sanat anlayışı belli bir ilgi ve realite içermektedir. Sanatta realiteye belli biçimlerde yaklaşmaktadır. Sanat algısının belirlenmesinde realite, uygun şekilde biçim almaktadır. Buradaki yaklaşımda sanattaki biçim verme araçları değişiklik göstermektedir.

Görsel 1. Apollon heykeli
(Image 1. Apollon Sculpture)

Resim araçları, biçimler, renkler, yüzeyler, çizgilerdir. Sanatın aradığı realite, nesnelere oluşturduğu doğa realitesi değildir. Bu realiteye ulaşabilmek için doğa biçimlerinin bozulması ve ortadan kaldırılması gerekmektedir. Realite, burada temelini somut soyut olmasından elde etmektedir ve bu durum bütün sanatlarda esas hedefi oluşturmaktadır. Bütün sanatlar, evrensel-tümel, birey, obje ve suje, tin ile doğa arasındaki bu bağlantının estetiğine varmayı amaçlamaktadırlar ve biçim verici özellik taşıtmaktadırlar [2]. Soyut sanatta biçim verme, obje-suje ve tin ile doğa özdeşliğini sağlamaktadır. Doğayı taklide dayalı sanat anlayışları, (realist-naturalist) bu şekilde bir sanat anlayışının dışında kalmaktadır. Yeni estetik anlayış, doğal ve tinsel olan ile dışsal ve içsel olanlar arasında kurulabilecek dengeye dayanmaktadır. Sanatın doğanın duysal kavranışından yani Piet Mondrian'ın söylemiyle, tragiklikten

uzaklaşması ise salt sanatı hedefleyen önemli faktörlerden birisidir. Sanatın gelişmesi de pürizm yönünde sağlanacaktır. Sanatın pürist olmaması durumunda ise, doğa hakimiyeti söz konusu olacak, bu durumda ise bireysel olan ile evrensel-tümel arasında bir denkleme oluşamayacak ve trajik biçim içerisinde ifadesini bulacaktır [1].

Trajik olan ise doğa-tin, suje-obje dengesinde sanatın esas amacı olan denkleşmeye karşıt bir tavidir. Mondrian, trajik olan yitirildiği zaman, sanatın saltlaşıp, büyük bir dengeye, soyut somut dengesine varılabileceğini vurgulamaktadır. Soyut güzelliği ise, alışılmış doğa elemanları ile ve doğanın taklidi ile ulaşılamamaktadır. Saltlaşma, öncelikle bu sanat araçlarının yok edilmesi ile başlamış sayılmaktadır. Kompozisyonda ve ifade araçlarındaki doğal biçimlerin ortadan kaldırılması, yerine evrensel-tümel aracın konulması ve kompozisyonun bunlara göre denkleştirilerek kurulması ise, yeni bir biçimin yeni sistemini oluşturmaktadır. Bu yeni oluşan dengede, psişik-fizik, (ruh-madde) denkleşmesi de sağlanmaktadır. Tüm bu saltlaşma, psişik fiziğin, obje-suje denkleşmesi sayesinde sanat yapıtı uyuma, harmoniye kavuşmaktadır. Sanat yapıtındaki harmoni, bireysel ile tinsel olanın denkleşmesi anlamını taşımaktadır.

Görsel 2. Davut Sculpture (Michelangelo, 1501-1504)
(Image 2. Davut Sculpture)

Harmoni, Antik Çağ'dan itibaren felsefede ve sanata önem taşıyan bir kavram olmuştur. Sanat yapıtları, estetik değer ölçütlerini harmoni kavramında bulmaktadır. Harmoni, sadece soyut sanat için değil, bütün geçmiş zamanlardaki sanat anlayışlarında ve sanatın belirlenmesinde, anlaşılmasında da önemli kategori olmuştur. Soyut sanatta algılanan harmoni ile geleneksel sanatın anlamış olduğu uyum, birbirinden farklı olup, Mondrian, geleneksel harmoninin doğaya bağlılığını ifade etmektedir. Ancak burada doğa ve tinin dengesi söz konusu değildir. Yeni harmonide doğa ve tinin dengesi söz konusu olmuştur, doğa olarak ifade edilemez [3]. Sanatın harmonisidir. Oysa Heraleitos ve Pythagoras dönemlerinden başlayarak harmoni, önce doğada algılanmıştır, sonra sanata katılmıştır. Doğada harmoniden bahsedildiğinde, doğa elemanlarının oluşturduğu bir düzen

anlaşmaktadır. Soyut sanatta, tüm doğa ve doğa elemanları sanat dışı bırakılmakta ve soyut sanat anti-natüralist bir sanat olarak algılanmaktadır. Buna uygun olarak da harmoni kavramı, doğadan soyutlanmış ve varlığını doğa dışında bulmuş olan bir kavramı temellendirmektedir. Harmoninin gözlemlendiği doğa dışı olan varlık alanı da sanattır. Sanat yapıtındaki harmoni, doğadaki harmoninin sanata yansması değil, tersine sanattaki harmoni doğa ile ilgisi bulunmayan, yasasını kendinde bulmuş olan uyumdur. Böyle bir durumda, sanat yapıtındaki biçim önem kazanmaktadır. Mondrian, sanatın en derin özüne sadece biçim verme ile ulaşılabileceğini ifade etmektedir.

Görsel 3. Milo venüsü (M.Ö. 130)
(Image 3. Venus de Milo)

Görsel 4. Disk atıcısı (5. yy)
(Image 4. Discobolus)

Sanatın bu en derin özü ise, Platon ve tüm idealist düşünürlerin inandığı gibi, harmonidir. Sanat yapıtı, biçim kazanmış kendine özgü bir organizma gibidir. Burada her şey birbiriyle örtüşür. Karşıt elemanların örtüşmesi olarak tanımlanan biçim verme ise, sanat yapıtının özünü meydana getirmektedir. Bu şekilde yapısal ve düşünsel anlamda ifade edilip algılanan harmoni ya da güzellik algısı, yüzlerce

yıldır sanatta anlaşılan güzellik ve uyum düşüncelerinden ayrıdır. İçsel olanın dışsal olan ile göz ve kavranabilen bir birlik içerisinde erimesi, denkleşen bir ikilem olup, mutlak bir birlik meydana getirmektedir [4]. Estetik biçim verici görmede yaratma yasaları ön plana çıkmaktadır. Örneğin, figüratif sanatta renk, mekan, ölçü vs. Bu gibi ilgilere estetik tonlar denilmektedir. Bu yüzden figüratif bir sanat yapıtında, böyle öğelerin temel dengesine dayalı bir yapı görülmekte ve bu denge harmoniyi oluşturmaktadır. Doesburg, böyle bir uyumun sadece sanat için değil, evrenin bütününde temel olarak mevcut olduğunu ileri sürmektedir.

Mondrian'a göre ise sanat yapıtındaki harmoni, doğaya paralel bir harmoni Doesburg için ise evrensel (kozmetik) bir harmonidir. Burada temel olan sanat yapıtı ister sanatsal estetik olsun, isterse kozmik evrensel olsun gerçek olan şey, sanat yapıtındaki yapısal, biçimsel dengedir. Bu dengede harmoni, birlik içeren ve tinsel bir harmonidir.

Cezanne ve kübistlerin ifade ettikleri gibi, doğada bulunan geometri, yapısal güzelliğin temel parçasıdır. Geometri ile sanat yapıtı özgün bir temelde kurulmaktadır. Buradan, nesnelere ilişkin bir nitelik çıkarılırsa, geriye sadece geometrik düzen kalmaktadır. Bu şekilde yapıt, ifade yeteneğini kaybetmekte ve yapısal bir karakter kazanmaktadır. Böyle bir yapıdaki harmonide, yapıt, özgün güzelliğini elde etmektedir [5]. Bu durumda soyut güzellik, geometrik yapısal bir güzellik, elemanların dengesi ve denkleşmesi ile birlikteliklerinden doğan harmoniden oluşmuş bir güzelliştir. Ölçütler ise, mutlak açıklık, ölçü ve sayıdır. Bu rasyonel öğelerle estetik bir düzen oluşmaktadır. Bu şekilde bir düzene dayalı yapıt, evrensel bir yapıttır.

Görsel 5. Botticelli (1482-1486)
(Image 5. Botticelli)

Geometri, ölçü ve sayı evrensel düşün elemanlarıdır. Kandinsky, sanat yapıtını yaratmış olmanın evren yaratmak olduğunu ifade etmiştir. Böyle bir sanat, matematik, tinsel bir sanat olup, temelindeki güzellik yine matematik tinsel bir güzelliştir. Bu güzellik ifadesi Platon estetiğinde kaynağını bulmuştur. Biçimlere dayanan bir güzellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Estetik sanat yapıtındaki güzelliği meydana getiren harmoni, direkt olarak suje ile alakalıdır. Güzellik algısı, sujede ortaya çıkmaktadır. Güzelliği belirleyen harmoni, subjektif bir algılamaya dayanmaktadır. Sujeden doğan duygu hoşlanma duygusudur. Estetik nesneyi algılamakta olan sujeden doğan hoşlanma duygusudur. Burada, hoşlanma duygusundaki esas etken ve belirleyici olan, harmoni yani uyum dur. Hoşlanma duygusuna

eşlik eden harmoni, temeli duyulara dayanmış olan harmoni olup, düşünsel değildir. Estetik hoşlanmanın esası da, psişik durumlara ve kompleksine dayanmaktadır. Bu da, duygusal hoşlanma durumudur ve bu durum estetik hazzın belirlenmesinde etkilidir. Düşünsel haz ile estetik haz birbirlerinden farklı olup, ikisi tamamen birbirlerine karşıttır. Düşünsel haz dediğimiz durum rasyonel olup, estetik haz duyularla ifade edilmektedir. Sanat türlerinin her biri yeni estetik ve güzellik kavramlarını oluşturmaktadır.

İnsanların her birinin birbirinden ayrı bir görme algısı olduğu gibi, dönemlerin de belirli varlık yorumlamaları olmaktadır. Dönemlerin sanat görüşleri ile felsefi düşünceleri arasında önemli uygunluklar ve benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikler de onların benzer obje yorumlamalarına, aynı varlık anlayışlarına dayanmış olduklarını göstermektedir. Şüphesiz ki, estetik değerler direkt olarak duyularla ilgilidir [6]. Güzellik anlayışında rastgele duyular, etki kompleksleri söz konusu olmamaktadır. Güzellik anlayışında impresyonların harmonisi, uyumu ve duyular önemli olduğundan güzellik denilen kavram duyuların harmonisi, uyumdur. Harmoni, simetri, rasyonel, denge, düşünsel değildir, fakat algıların ilişkide olduğu bir temele dayanmaktadır. Örneğin empresyonist resimde çeşitli impresyonlar, duyular estetik algı içerisinde ermektedir. Buradaki estetik algı, ışık tuşları ile çok sayıdaki renkleri birlik şeklinde kavramakta ve resim harmoni kazanmaktadır. Empresyonist estetikte güzellik algısı harmoniye bağlı olmaktadır.

Platondan Heideger'e kadar uzanan tüm idealist filozoflar, hakikat ve güzellik kavramları arasında yakınlık olduğunu vurgulamışlardır. Platonda da güzellik ide'dir. Hegel, güzelliği, idenin görünüşü olarak ifade etmiştir. İde, hakikat ile ilgili olup var olan şey ise, ide'nin varlığından dolayı hakikate sahip olmuştur. Bu durumda güzellik de hakikat ile ilgili bir kavramdır. Hegel güzelliğin ide olduğunu bu durumda da hakikatin ve güzelliğin aynı şeyler olduğunu ve güzel olanın aynı zamanda da doğru olduğunu ifade etmiştir. Hegel için her şey hakikat ve ide ile ilgilidir, Bununla birlikte güzellik mutlak içinin görüntüsü olup hakikat ile ilişkilidir hakikat en yüksek değerdir ve diğer bütün değerler onunla ilişki içinde ve ondan pay alarak varlık elde etmektedirler.

Estetik haz duyumsanabilen bir objede, duyulan haz olup, bireyin onda yaşaması anlamına da gelmektedir. Teodor Lipps, haz ve acı duygularına sadece tek bir duyu vurgusunun değerini verebileceğini ifade etmiştir. Bu durum, bir rengin koyu ya da açık tonlarını, rengin kendisi değil, yalnızca o rengin bir tonunun olması durumuna benzetilebilir. Burada önemli olan, duygu tonu değil, duygunun kendisi, yani kendi başına iç etkinliği, içsel hareketidir. Vladimir Lenin, içgüdüsel insanın doğadan soyutlanmadığını, bilinçli insanın ise doğadan ayrılabilceğini vurgulamıştır. Estetik kategoriler, bu ayrılmanın basamakları olmuştur. Bu basamaklar insanın dünyayı tanımaya ve kendisine mal etmesine yardım etmektedir. Sanatsal özümlemeye yüce, güzel, komik, trajik gibi geleneksel kategorilerin değerleri, bilimsel estetik çözümlenmeleri önde gelen temel öğeleridir. Doğalcı yaklaşım, toplumsal pratik çerçevede estetik bir özellik kazanan doğal niteliklerin değerini vurgulamaktadır. Toplumbilimsel anlayışta, toplumsal ve tarihsel pratiğin bağlayıcı rolü, insanın gerçeklik arasındaki estetik ilişkileri temellendirmesi bilimsellikte önem taşımaktadır. Sanatın gayelerinden birisi de güzeli bulmaktır. Sanatın açıklamasını yaparken, iki görüş önem kazanmaktadır. Nesnel ve öznel görüş. Nesnel görüş, sanatçının kişisel düşünceleri, duyularını ile ortamın ilişkileri ile oluşan bütünlük olarak ifade edebilmektedir. İnsanın bireysel duyarlılığı ve ruhsal zenginliğini belirleyen yetenekleri ve tinsel duyguları söz konusudur. Sanatçının

yapıtlarında çeşitli farklılıklar gözlenebilir. Ancak aynı kişiliği ve üslubu sergilemektedir. Öznel görüşte ise, kişilik ve bireysellik önem kazanmaktadır. Nesnellik ve öznelilik arasında bulunan ve estetik yansımadan doğan özne ve nesnenin iç içe olması, sanat yapıtını bütünleştirmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, estetik değer, subjektif bir fenomen olduğu vurgulanmaktadır. Güzellik, yani estetik değer, duylara dayanmaktadır. Sujeye bağlı ve Suje ile bağlılık gösteren bir fenomen olarak tanımlanabilmektedir. Estetik değer, direkt olarak duylara dayanmakta ve o nedenle güzellik kavramı, bir duylar harmonisi olmaktadır. Harmoni ve düzen, çoğunlukla birlik anlayışını beraberinde getirmektedir. İster klasik, ister empresyonist estetikte olsun, harmoni temel bir kavram olup estetik haz da harmoni ile meydana gelmektedir. Empresyonizmin dayandığı, estetik obje ile estetik değer ilişkileri ele alınmaktadır. Burada önemli olan nokta şudur: Varlık ve obje yorumuna dayanmayan bir estetik obje ve estetik değer incelemesi her zaman eksik kalacaktır. Estetik obje ve estetik değeri belirleyen ise, bilgi teorisi ile ilgili (gnoseolojik) prensipler olmuştur. Bir sanat görüşünün estetik değer ve estetik obje anlayışını da genel bu gnoseolojik esaslara dayanarak güvenilir şekilde açıklamak mümkündür. Her dönemin sanat görüşü ile felsefe görüşü arasında büyük bir uygunluk ve yakınlık bulunmaktadır. Bu yakınlık, onların, aynı varlık algısına ve obje yorumuna dayanmalarından kaynaklanmaktadır.

3. SONUÇ (RESULT)

Felsefede genel olarak soyut ve gerçek kavramları bir karşıtlık içerisinde düşünülmemektedir. Gerçeklik kavramında, birçok duyguların insana bildirmiş olduğu empirik gerçeklikten bahsedilmektedir. Duyularla kavranan bütün nesnelere böyle bir gerçeklik içermektedir. Gerçekliğin düşünce objesi durumuna gelmesi ise soyutlamadır. Soyut durumdaki şey de düşünsel varlığı ifade etmektedir. Soyut sanatın hedeflemiş olduğu realite, empirik realitenin ötesinde olan özlerden oluşmuştur. Soyut sanattaki realite, sanat yapıtının varlığında ve realitesinde özdeşleşmektedir. Bu realite ise resim sanatında renklerin, görüntülerin oluşturulduğu kompozisyonudur.

Her bilgi, bir obje ve sujenin ilgisi ile bağlantılıdır. Sujenin, objeyi belirli bir perspektif çerçevesinde kavramış olması, onu yorumlaması anlamını taşımaktadır. Estetik alanında da aynı olan obje-süje bağlantısı görülmektedir. Estetik obje, resimde, müzikte, şiirde, yani sanat yapıtı denilen her şeyde bu varlık yorumunu ifade etmektedir. Sanat yapıtları ve estetik obje yorumu göstermiş olduğuna göre, her sanat yapıtının ve her estetik objenin temeli bilgi objesinin bulunmasına dayanmaktadır. İnsanın belli bir görme özelliği olduğu gibi, her dönemin de görüşe dayalı belirli bir varlık yorumlaması bulunmakla birlikte, sanatta her 'izm' ve felsefe görüşleri de dünyanın karşısında belli bir duruş sergilemektedir. Bu yüzden her 'izm' ve her felsefe görüşü de yeni bir bilgi objesini geliştirmeye çalışmıştır. Klasist için, objenin anlamı rasyonel olan rasyonel düzeni kavrayan sağlam geometrik formların tüm yapıya hakim olduğu düzendir [7]. Bu görüşün gerçekleştirdiği estetik değer de rasyonel olarak belirlenmiştir. Sanat yapıtını güzel yapan etkenler, simetri, Denge, ritim, harmoni gibi matematiksel elemanlardır. Empresyon (izlenim) kavramı, felsefede ilk kez D. Hume ile önem kazanmış ve Hume, impresyon kavramını bilginin en temel ve özgün taşıyıcısı olduğunu işaret etmiştir. İmpresyon, varlıkla olan ilgiyi sağlayan temel bir akt olup, tüm ruhsal yaşam onun sayesinde oluşturulmaktadır. Klasik sanata karşılık empresyonist sanatın varlık

kavrayışı ve obje yorumu farklıdır. Empresyonist sanatta obje duyuluyla kavranır, o yüzden obje bir duyular kompleksi olmuştur. Bu tür bir obje yorumuna ve varlık algılanmasına dayanmış olan estetik obje ise yalnızca duyularla kavranan duyulardan oluşmaktadır. Empresyonist estetik değer de duygularla temellenmiş olan hoş giden duyuların oluşturduğu bir görünüştür. Estetik obje, bize direkt olarak impresyonların, duyuların oluşturduğu bir fenomen olduğuna göre, aynı estetik objenin güzel olarak değerlendirilmesi de onun fenomen olması ile ilgilidir. Güzellik algısı, bir fenomen olan estetik objedeki fenomeni oluşturan duyuların harmonik bir bileşimi olarak ifade edilmektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI (CONFLICT OF INTEREST)

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

FİNANSAL AÇIKLAMA (FINANCIAL DISCLOSURE)

Yazar bu çalışma için herhangi bir mali destek almadıklarını beyan etmiştir.

ETİK STANDARTLAR BEYANI (DECLARATION OF ETHICAL STANDARDS)

Bu makalenin yazarı, bu çalışmada kullanılan materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel izin gerektirmediğini beyan eder.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Tunalı, İ., (2008). Felsefenin ışığında modern resim. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [2] Wölfflin, H., (2015). Sanat tarihinin temel kavramları, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- [3] Mülayim, S., (2008). Sanata giriş. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- [4] Su, S., (2013). Çağdaş sanatın felsefi söylemi. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- [5] Wörringer, W., (2017). Soyutlama ve özdeşleşim (Çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- [6] Sözer, Ö., (2019). Sanat görünürdeki görünmeyen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- [7] Ziss, A., (2016). Estetik (Çev. Yakup Şahan). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- [8] Ersoy, A., (2016). Sanat kavramlarına giriş. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.